ԻՆՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

Տարեկան գինը 10 րուբլ, կէս տարվանը 6 րուբլ:
Առանձին համարները 5 կոպէկով:

Թիֆլիսում գրվում են միմիայն խմբագրատան մէջ.

Օտարաքաղաքացիք դիմում են ուղղակի
Тифлисъ. Редакція «Мшакъ»

ՄՇԱԿ

Խմբագրատունը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ
(Բացի կիրակի եւ տօն օրերից)

Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզուով:

Յայտարարութիւնների համար վճարում են
իւրաքանչիւր բառին 2 կոպէկ:

„ՄՇԱԿ"

ԼՐԱԳԻՐ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆԱԿԱՆ

1881 թուին

(ՏԱՍՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ)

Կը հրատարակվի նոյն դիրքով և նոյն պրօգրամմայով ԱՄԵՆ ՕՐ (բացի տօն և տօնախմբելի օրերից)։

ՊՐՕԳՐԱՄՄԱ. I. Տէրութեան կարգադրութիւններ, II Առաջնորդող յօդուածներ, III Ներքին տեսութիւն, IV Արտաքին տեսութիւն, V Խառն լուրեր, VI Հեռագիրներ, VII Ֆելիետօն և Բանասիրական, VIII Յայտարարութիւններ։

ԼՐԱԳՐԻ ԳԻՆԸ, տարեկան 10 րուբլ, կէս տարվան 6 ր., հինգ ամս. 5 ր., չորս ամս. 4 ր., երեք ամս. 3. ր. երկու ամս. 2 ր. և մի ամս. 1 րուբլ։

Գրվել կարելի է խմբագրութեան մէջ հետևեալ հասցէով. Тифлисъ, редакція «Мшакъ».

Խմբագիր-հրատարակող ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Բարոյականութեան օրինակ։—Ներքին տեսութիւն։ Նամակ Գանձակից։ Նամակ Բագուից։ Նամակ Սարատովից։ Նամակ Ախալքալաքից։ Ներքին լուրեր։—Արտաքին տեսութիւն։ Արևելեան գործեր։ Գերմանիա։ Թիւրքիա։ Քիւրդեր։— Յայտարարութիւններ։

ԲԱՐՈՅԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ՕՐԻՆԱԿ

Հոգևորականները մի ազգի մէջ պէտք է ցոյց տան բարոյականութեան օրինակ ժողովրդին։ Բայց մեզանում հոգևորականները շատ անգամ լինում են իրանց բարձր կոչմանը անհամապատասխան մարդիկ։

Շատ տեղերից գանգատներ են լսվում մեր քահանաների վրա, թէ դրանք ոչ թէ բարի օրինակ չեն լինում ժողովրդի համար, այլ նրանցից շատերը ընկած են այն ախտերի մէջ, որոնք դատապարտելի են և աշխարհականների մօտ։

Իշխողները այդ անմխիթար երևոյթների վրա ոչինչ ուշադրութիւն չէ դարձնում, անարժան քահանաներին իրանց պաշտօնից չէ զրկում, իսկ ընդհակառակն, շատ անգամ արժանաւորները մեր քահանաներից զոհ են լինում իրանց վրա իշխող վարդապետների խստութեան։ Թող վկայ լինի մեր խօսքերի ճշմարտութեան այն անցքը, որ պատահել է նորերումս Թիֆլիսում. մեր ամենաարժանաւոր քահանաներից մինը, ամենքից յարգված մի ծերունի զրկվել է քահանայութեան պաշտօնից մի վարդապետի կամայականութեան շնորհով, իսկ հարիւրները, որոնք արժանի չեն ժողովրդի հովիւներ լինելու, մնում են հաստատ իրանց տեղերի վրա։

Ընդհանրացնել այդ տեսակ երևոյթներ մենք չենք կամենում, միայն կառաջարկենք հետևեալ երկու հարցեր։

Միթէ ազգը, որ հաւատացած է թէ մեր եկեղեցին ազգային է և ընտրողական սկզբունքի վրա է կայանում, երկար ժամանակ պէտք է համբերի որ իր հոգևոր հովիւները նշանակվեն կուսակրօնների ձեռքով, առանց ծուխի համաձայնութեան, և նշանակվեն այնպիսի անպատրաստ անձերից, որոնք ոչ կրթութիւն ունեն, ոչ ուսում։ Այն ժամանակից, երբ Մանկունին ամենակարող է դարձել, մեր նորընծայ քահանաները նշանակվում են շատ անգամ այնպիսի անձերից, ինչպէս օրինակ գինի ծախող, տաւարարած, հաց թխող և այլն։ Իսկ արժանաւորները հալածվում են։

Երկրորդ հարց. միթէ երկպառակութիւնը մեր կուսակրօն և պսակված հոգևորականութեան մէջ դեռ երկար ժամանակ կը շարունակվի։

Վերջացնում ենք յօդուածը յիշեցնելով որ Մամբրէի հրամանով նորերումս պաշտօնից հրաժարեցրած ծերունի Տէր-Յովհաննէս քահանան եղել է Թիֆլիսի հայոց բարձր դասակարգի հովիւ, մեր այսպէս անուանված ինտելիգենցիայի քահանայ։ Միթէ մեր հասարակութեան այդ դասակարգն էլ այնքան ինքնաճանաչութիւն չի ունենայ որ չի բողոքի մի որ և է Մամբրէի կամայականութեան դէմ։

Մեր կարծիքով ամենից լաւ կը լինէր, եթէ Տէր-Յովհաննէսի բոլոր ծխականները հաւաքուէն և հայոց-լուսաւորչական եկեղեցու պատմական ոգու հիման վրա, որ բուն ժողովրդական եկեղեցի է համարվում, վճռեն, որ հակառակ մի որ և է Մամբրէի կամայականութեան, ծուխը ինքն իրաւունք ունի իր համար ընտրել քահանայ և այդ պատճառով, չը նայելով որ ծերունին կարգալոյծ է եղած, դարձեալ այդ պատկառելի ծերունուն է ճանաչում և նշանակում իր քահանայ։

Դուք ասում էք որ լուսաւորչական եկեղեցին ժողովրդական է, մենք ևս դրա մէջ համոզված ենք։ Ի հարկէ մի որ և է Մանկունի կամ Մամբրէ չեն կարող խլել մի ամբողջ հիմնարկութենից նրա դարևոր իրաւունքները։

Հայոց-լուսաւորչական եկեղեցու օրէնքով ինքն ժողովուրդն է ընտրում իր հովիւը։

Ուրեմն մենք, որոնք պատկանում ենք Տէր-Յովհաննէսի ծուխին, հաւաքվենք և վճռենք որ մեր ընտրած, ամենքից յարգված քահանան, դարձեալ մեր քահանայ է մնում։

Կամենում ենք ապացուցանել որ մենք լուսաւորչական եկեղեցու պաշտպան ենք, ուրեմն պաշտպան ենք նրա դարևոր իրաւունքների ընդդէմ կամայականութեան։

Եթէ ոչ իրաւունք չունենք գանգատվել որ հայերը օտարանում են, դառնում են բողոքական կամ կաթօլիկ, երբ մեր եկեղեցում, փոխանակ օրէնքի և իրաւունքի՝ զանազան Մանկունիների և Մամբրէների շնորհով սկսում է իշխել կամայականութիւնը և մենք էլ, հաւատացեալների ժողովը, մենք որ կազմում ենք եկեղեցի, անզօր ենք լինում պաշտպանել մեր եկեղեցու դարևոր և պատմական իրաւունքները ժամանակակից վարդապետների զեղծումների դէմ։

Բայց եթէ չունէք այդ, —իրաւունք չունէք ասել որ ձեր եկեղեցին ժողովրդական է։ Ոչ, նա այն ժամանակ ոչ թէ ժողովրդի, այլ Մամբրէների ու Մանկունիների սեփականութիւն կը համարվի։

Գ. Ա.

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՆԱՄԱԿ ԳԱՆՁԱԿԻՑ

Նոյեմբերի 5

Անցեալ հոկտեմբեր ամսի 13-ին մի քանի բարեմիտ անձանց խնդրանօք գանձակեցի հայերը հաւաքվեցան յաջորդարանում. ժողովի նպատակն էր Վանայ տուժողներին օգնել դրամով։ Նոյն նպատակով կազմեցաւ մի ժողովուրդեան մասնաժողով, որի անդամներն են՝ տ. Գ. Ղահրաման Օհաննէսեանցին, Սարգիս Ափանասեանցին, քահանայից տէր Գրիգոր Թումանեանցին, տէր-Մկրտիչ Տէր-Յովսէփեանցին, Սերգէյ Վարդապետեանցին, Ներսէս Տէր-Ներսէսեանցին և ինձ։

Մենք համաձայն մեր պարտականութեանց ըսկսեցինք մեր գործունէութիւնը և գտանք շատ նուիրատուներ, որոնցից մինչև ցայսօր հաւաքված է 700 րուբլ։ Այս գումարն, եօթ հարիւր րուբլ, ուղարկելով ձեզ. խնդրեմ ուղարկէք ուր հարկն է և այս իմ փոքրիկ նամակս տեղ շնորհէք ձեր լրագրում ի միամտութիւն և ի խրախոյս նուիրատուներին։ Ստորագրութիւնը շարունակվում է։ Անուանական ցուցակն յետոյ կը ստանաք։

Մարտիրոս Նարաթեանց

ՆԱՄԱԿ ԲԱԳՈՒԻՑ

4 նոյեմբերի

Ամսոյս 2-ին, երեկոյեան ժամը 6-ին, հայոց „Մարդասիրական ընկերութեան" դահլիճում, առաջին անգամ հայոց ուսումնարանի տեսուչ բժիշկ Արամեանը կարդաց մի դասախօսութիւն երեխաների առողջապահութեան վերաբերութեամբ։ Հանդիսականների թիւը շատ քիչ էր, չը նայելով, որ մուտքի համար նշանակված էր ամենաչնչին գին (20 կոպէկ)։ Շատերն էլ, թէպէտ գնել էին տոմսակներ, բայց չը գնացինք, ինչու չէին բարեհաճել ներկայանալ դասախօսութեան, երևի, արժան չէին համարել։ Ինչպէս պախարակելու արժանի են Բագուի հայերը, մանաւանդ երիտասարդները, որոնք աւելի բարւոք են համարում աննպատակ շրջել քաղաքի հրապարակի վրա, որ շատ մօտ է նոյն իսկ դասախօսութիւնը եղած տեղին, ընկնել զանազան կեղտոտ էակների ետևից և թափառել նրանց հետ մի հիւրանոցից միւս հիւրանոց, փողեր շռայլել, քան թէ 20 կոպէկ նուիրելով մի բարեգործական նպատակի, գէթ մի ժամ լսելով դասախօսութիւն, որից կարող են օգուտ քաղել։ Ես դիտաւորութիւն չունեմ այս անգամ ես խօսել Բագուի հայ հասարակութեան այլ և այլ վատ կողմերի մասին, որոնց հետ ընթերցողը փոքր ի շատէ ծանօթ է, միայն իմ ներկայ նամակս նպատակն է մի քանի համեստ նկատողութիւններ անել պ. դասախօս Արամեանին։

Յայտնի է, որ գրականական լեզուն մեզանում դեռ ընդհանրացած չէ, այսինքն նա այնքան խորը արմատներ չէ գցել հասարակութեան մէջ, որ մեծամասնութեան համար դիւրըմբռնելի լինի։ Այդ շատ զարմանալի չէ հայերի վերաբերութեամբ, որոնց մէջ գրականական աշխարհիկ լեզուն հազիւ թէ մի քանի տասնեակ տարիներ են, որ մուտք է գործել։ Մեր ուսումնարանների մէջ շատ ժամանակ չէ, որ սկսել են գործածել հայերէն մաքուր աշխարհաբարը։ Մինչև այսօր մեր եկեղեցիների մէջ դեռ անմարսելի գրաբարն է թագաւորում։ Մեր հոգևորականները, որ իրանք մեծ կարօտութիւն ունեն սովորելու, անկարող են ժողովրդի մէջ տարածել կենդանի աշխարհաբարը։ Վերջապէս մենք չունենք բաւականաչափ աշխարհաբար լեզուով թէ ինքնուրոյն գրուածներ և թէ թարգմանութիւններ, որոնց

միջոցով հասարակութիւնը ծանօթանար նրա հետ. իսկ եթէ մենք այսօր քիչ թէ շատ ծանօթ ենք գրականական բարբառի հետ, սրանով գլխաւորապէս պարտական ենք մեր լրագրութեանը, որը մինչև այսօր գրեթէ միակ միջոց է հանդիսացել նրա տարածվելուն. Համարձակապէս կարող եմ ասել, որ հայ հասարակութեան միայն այն դասակարգը փոքր ի շատէ գիտէ հայերէն, որը հայ լրագիրներ է կարդում, իսկ այդ դասակարգը կազմում է հասարակութեան աննշան մասը. մեծամասնութիւնը, որ հայ լրագրութենով չէ զբաղվում, զուրկ է կենդանի մայրենի գրականական բարբառից. Գոնէ Բագուի մէջ հազուագիւտ է այն հայը, որ փոքր ի շատէ գիտէ իր մայրենի գրական լեզուն.

Այդ հանգամանքը աչքի առաջ ունենալով, ես համոզված եմ, որ այն անձնաւորութիւնը, որ յանձն է առնում մի որ և իցէ գաւառական քաղաքում [ժողովրդական դասախօսութիւններ անել, գլխաւորապէս պիտի հոգայ, որ դասախօսութեան ոճը, լեզուն մատչելի լինեն հասարակութեան, որ նա կարողանայ հասկանալ դասախօսութեան միտքը և հետևաբար օգուտ քաղի նրանից. Թող ներէ ինձ պ. Արամեանը նկատել, որ նա այդ անհրաժեշտութիւնը աչքաթող էր արել իր առաջին դասախօսութենում. Նրա դասախօսութեան լեզուն այնքան դժուարըմբռնելի էր, նախադասութիւնները այնքան երկար և դժուար հասկանալի էին, որ հանդիսականներից հազիւ թէ տասնից մէկը հասկացաւ նրա միտքը, այն ևս մեծ դժուարութեամբ. Բացի այդ, պ. դասախօսը, չը գիտեմ ինչու, չափազանց վռազում էր կարդալու ժամանակ, այնպէս որ, նախադասութիւնները ունկնդիրը չէր կարողանում ջոկել միմեանցից. Այս երկու մեծ պակասութիւնները համարեա թէ կորցրին պ. Արամեանի դասախօսութեան նշանակութիւնը և այս անգամ, կարելի է ասել, նա անաջող անցաւ. Սակայն թող պ. Արամեանը չը յուսահատվի, միմիայն խորհուրդ ենք տալիս նրան միւս անգամ աշխատել, որքան կարելի է պարզ խօսել, որովհետև գիտութեան ամեն մի ճիւղը ժողովրդին չէ կարելի այլապէս բացատրել, եթէ ոչ պարզ, ժողովրդական լեզուով և ոչ խորը գրականական բարբառով, մութ ֆրազներով. Մենք կարդացել ենք Թիֆլիսում եղած դասախօսութիւնները, նրանք տասնապատիկ պարզ և ժողովրդի համար դիւրըմբռնելի լեզուով են կարդացվել, քան թէ պ. Արամեանի դասախօսութիւնը, որը, կրկնում եմ, շատ անհասկանալի էր այս անգամ. Բայց և այնպէս, շնորհակալութեան արժանի է պ. Արամեանը, որ նա Բագուի մէջ ժողովրդական դասախօսութիւնների սկիզբը դրեց. Յուսանք, որ կը գտնվեն այդ հասարակօգուտ նպատակին հետևողներ, որովհետև Բագուի հայ հասարակութիւնը ոչ թէ միայն ֆիզիքապէս բըժշկվելու կարօտութիւն ունի, այլ և մտաւորապէս, բարոյապէս, և որ ամենահարկաւորն է՝—տնտեսապէս.

Շիրվանզադէ

ՆԱՄԱԿ ՍԱՐԱՏՕՎԻՑ

Հոկտեմբերի 21

Ձեր պատուական «Մշակի» արձագանքը այնքան զօրեղ է, որ նրա ձայնին անտարբեր չէ կարող մնալ մի հայ սիրտ, որ դեռ ևս ընդունակ է զգալու իր պարտքը դէպի ազգի և հայրենիքի յառաջադիմութեան գործը.

Ցաւալի է որ, մեր ազգի մեծամասնութիւնը հայ է միայն կոչումով, իսկ սրտով, ամենևին. Թող մեռնի, ոչնչանայ հայութիւնը, փոյթ չէ, միայն թէ մի ձանձրացնիր նրան տարագրութեան թերթերով. Թող վանեցին քաղցած մնայ, ոչինչ.... Հայհոյիր նրան, թքիր նրա վրա, բայց մի յիշիր նրան որ և իցէ պարտականութիւն դէպի ազգ և հայրենիք. Նրա մէջ մեռած է ամեն բան, նրա հայրենիքը այնտեղ է, ինչտեղ նա ապրում է, նրա ազգը՝ վաստակն է. ոսկի և արծաթ, ահա նրա գոյութեան նպատակը, ձգտումը, դէվիզը. Այսպիսի բարոյական մեռելութեան մէջ ոչ թէ ,,Մշակի'', այլ Ղազարոսին դէպի կենդանութիւն կոչող ձայնն է հարկաւոր. մեռածների մէջ կենդանութիւն ներշնչել անհնական է, հրաշք է հարկաւոր. բայց դժբաղդաբար հրաշքի դարն էլ անցել է....

Ծրարում ներփակած տասն րուբլի խնդրում եմ ձեզ, յարգոյ խմբագիր, ընդունել և տնօրինել յօգուտ Միացեալ Ընկերութեանց.

Յ. Փամպուխչեանց

ՆԱՄԱԿ ԱԽԱԼՔԱԼԱՔԻՑ

28 հոկտեմբերի

Եթէ մի կողմից ուրախալի է, որ մեր Ախալքալաքի սակաւաթիւ երիտասարդութեան մէջ արդէն հինգ, վեց տարի է գիրք, լրագիր և ամսագիր կարդալու սէր և եռանդ արծարծվելուն հետ, արծարծվել է նաև լրագրութեան յօդուածներ և լուրեր հաղորդելու գովելի և հանրաշահ ձգտումը, միւս կողմից տխրալի է տեսնել նոյն երիտասարդութեան մէջ մի անգոսնելի ընթացք, որ է՝ լրագրութեան ուղղած իրենց յօդուածների և լուրերի մէջ սպրդել երբեմն, երբեմն այնպիսի անհիմն տեղեկութիւններ, այնպիսի թիւր և սխալ գաղափարներ այս և այն անձնականութեան նկատմամբ, որք մեծ մասամբ անձնական կրքից յառաջացած լինելով, բաւական հեռի են գտնվում ճշմարտութիւնից.

Այս ընթացքը մենք անգոսնելի կանուանենք ոչ միայն այն պատճառաւ, որ ի տարապարտուց շօշափելով այս և այն անձի պատիւը, իրաւամբ պիտի յարուցանէին իրենց դէմ նոցա կշտամբանքը և արհամարհանքը, այլ և այն պատճառաւ, որ այդու, թերևս անգիտակցաբար, կը կոտրէին հայոց մանուկ լրագրութեան վարկը, որ ժողովրդեան համակրութիւնը վայելելու շաւղին մէջ տակաւին նոր ոտք կոխած է.

Գիտէ՞ արդեօք այժմեան երիտասարդութիւնը, որ սորանից 18, 20 տարի առաջ Ախալքալաքի մէջ լրագիր կամ ամսագիր կարդալը դիւթականութեան, իբրև մի եպերելի գործի հետևելու չափ պժգալի բան էր յաչս ժողովրդեան. Գիտէ՞ արդեօք, մանաւանդ թէ լսե՞լ է այդ երիտասարդութիւնը, թէ Տիւմայի երեք անբաժանելիների՝ Աթոսի, Բորդոսի և Արամիսի նման, մեր Ախալքալաքի իրապէս երեք անբաժանելիները՝ Յարութիւն, Մատթէոս և Աղէքսանդր իրենց քաղաքացոց աչքին մինչ իսպառ ծածկելի չերևալու և նրանց վայրենի երգիծանքներից գէթ մի փոքրիկ ժամանակ ազատ մնալու յուսով, այն ժամանակվայ ամսագրերի կամ շաբաթագրերի որ և իցէ մի համար կռների տակ կամփոփվէին Ախալքալաքի Մեծ Ջորի հարիւրաւոր ապառաժների ծերպերից մէկում, անդ ազատօրէն կարդալու, դատելու և կամ վիճելու համար.

Շատ հեռուն չերթանք, կարող է ի վերջոյ մտաբերել մեր երիտասարդութիւնը, թէ՝ մինչև այսօր հոգեպարար զուարթութեամբ կը գիտէ ժողովրդեան անհամբերութեամբ փօստի օրերը սպասելուն, որպէս զի «Մշակ» ձեռք ձգէ, կարդայ և տեղեկանայ քաղաքական և ազգային գործերի մասին, կարող է մտաբերել, կրկնում ենք, որ այդ լրագիրը, իր գոյութեան սկզբի տարում, կարդացողների վրա որքան խոժոռ և խէթ աչքով կը նայէր դոյն այդ ժողովուրդը.

Եթէ այսպիսի, ընթերցանութեան ճաշակը նոր համտես անող ժողովրդեան համար, այն ժողովրդեան, որի՝ համար տպագրական խօսքը անմեղանչելի ճանչված է, այլև, նոյն իսկ իր քաղաքից յօդուածներ և լուրեր գրել լրագիրների մէջ թիւր և սխալ բովանդակութեամբ, ասացէք խնդրեմ, յառաջադիմութեան ընձիւղը նոյն իսկ իր օրրանին մէջ խեղդել չէ, ինչ է ապա.

Մի բուռն ժողովրդեան մէջ, զոր եթէ ազգաբանութեան առնուս, բոլորը միմեանց քեռի ու խնամի, կնքահայր ու սանամայր դուրս կը գան, այնպիսի ժողովրդեան մէջ, ասում ենք, որք իբարու կը ճանաչեն նոյն իսկ օրօրոցի օրից, անուղիղ լուրեր տարածել, չեղածը եղած հռչակել, իրողութիւնները աղաւաղել և այն՝ լրագրութեան միջոցով, ժողովրդեան դէպի լրագրական խօսքը կասկածանք, երկմտութիւն յարուցանել չէ, ինչ է.

Օրինակ, ինչ կը նշանակէ առանց ճշգապէս բանին հասու լինելու շտապել «Մշակի» № 168 լուր հաղորդել թէ՝ «չը նայելով, որ սեպտեմբերի կէսը անցել է, մեր դպրոցի բնագիտութեան ուսուցիչ հ. Դէմիրճօղլեանցը և վարժուհի տիկին Ղարայլանեանց գտնվում են Ախալցխայում. Վարժուհուց հասարակութիւնը շատ գոհ չէ, որովհետև հարցաքննութեան ժամանակ չը տեսնվեցաւ նրա աշխատութեան արդիւնքը». Եթէ այս լրատու պարոնը չը շտապէր և բանին հասու լինէր, կը տեղեկանար որ հ. Դէմիրճօղլեանցը իր ուսուցիչ նշանակվելու մասին սեպտեմբերի 17-ին միայն տեղեկանալով, կարող էր սեպտեմբերի կիսից առաջ ոչ միայն «Ախալցխայում գտնվել». այլ և «Թիֆլիսում», ում ինչ. Դժուար թէ վարժուհու մասին էլ համաձայնէր գրելու, թէ՝ «չը տեսնվեցաւ նրա աշխատութեան պտուղը», եթէ որ կամ ինքը հարցաքննութեանց ներկայ լինէր, և կամ այդ մասին հարցնէր հոգաբարձուաց, կամ ուսուցչաց.

Մի այլ օրինակ. քաղաքիս գաւառապետ պ. Տռազտով այս ամառ, օգոստոս ամսում, ժամանակի հանգամանքից օգուտ քաղելով, հարկաւոր կը գտնի փռներում ծախված հացի գինը պակասեցնել. Հացթուխները այդ կարգադրութեան կընդդիմանան, ցորենի գնին սղութիւնը պատճառ տալով. Պարոն գաւառապետը այդ պատճառանաց առաջը առնելու համար խնդրում է ախալքալաքցի Յովհաննէսեանց պ. Ստեփաննոսից, որ արքունի զօրաց համար հաց առնող է, և միշտ մեծ քանակութեամբ պատրաստի ցորեն ունի, հաճել ի նպաստ ժողովրդեան իր ցորենից մի որոշեալ քանակութեամբ ցորեան հանել ի վաճառ փողոցի գնից պուդի մէջ 20—40 կոպէկ պակաս գնով. Յիշեալ պարոնը ոչ միայն համաձայնում է պ. գաւառապետի բարի առաջարկութեան, այլ և իր կողմից գործին աւելի դիւրութիւն տալու համար, այն է՝ մինչև ցորենին ալիւր դարձնելը, կը խոստանայ ալիւր ունեցող մի պարոնից առնել փոխարինաբար մի քանի տասնեակ պուդ ալիւր և տալ հացագործներին. Հացագործների ասելով այդ ալիւրը ուտելու անպէտք դուրս կը գայ. իսկ պ. գաւառապետը հացագործներից կասկածաւորելով առանձին մարդ կը նշանակէ և կը ստուգվի, որ ալիւրները կարելի է ո ւ տ ե լ և փ ա ռ ա ւ ո ր մ ա ր ս ե լ.

Այս իրողութեան մասին «Մշակի» 172 № ** ստորագրութեամբ մի յօդուածի մէջ, ի միջի այլ թիւր տեղեկութեանց, ահա ինչ է գրած. «Մեր քաղաքի պարոններից մինը... իր փչացած ալիւրը ծախելու համար... յայտարարութիւն է տալիս փողոցներում, որ նա ալիւրը ծախում է 2 րուբլով: (Այդ միջոցին ալիւրը ծախվում է եղել 2 ր. 40 կոպէկով)....Մեր պարոնը հազիւ ազատվեցաւ պատասխանատուութենից».

Ահա ակնյայտնի կերևի, թէ մեր և պ. ** ի պատմածների մէջ այնքան տարբերութիւն կայ, որ ընթերցողք տարակուսելու են անշուշտ, թէ որին արդեօք հաւատ պիտի ընծայվի. Այլոց հաւատքը բռնաբարելու, եթէ կարելի է այսպէս ասել, իրաւունք չունենալներս քաջ ճանաչելով, ընթերցողաց ընտրութեան կը թողունք այս երկու, միմեանցից տարբեր պատմութեանց մին մերժելու, միւսը ընդունելու. Միայն անհրաժեշտ կը համարենք նոցա անձեռնմխելի հաւատքը իրենց ընտրութեան մէջ չը սխալվելու և պ. ** ի դատապարտած անձին որպիսի ոք լինելը քաջ ճանաչելու համար նորա մի ուրիշ գործունէութիւնը մէջ բերել.

Աշխարհ ամենայն գիտէ, թէ անցեալ տարի գրեթէ Կովկասի ամեն կողմերում հացի ինչ սղութիւն էր. Մեր գաւառի երկրագործների մեծամասնութիւնը, նոյն իսկ ձմեռուան սկզբից հացի կարօտութիւն զգալով, անկարծիք էր, որ նոցա դրութիւնը ցանքի ժամանակ անտանելի պիտի դառնար.

Եւ արդարև, մինչդեռ գիւղականք՝ հարուստ և աղքատ, խումբերով այս և այն հողատիրոջ՝ աղայի, բէկի, ազնուականի դռները կը դեգերէին, մեշօքը ուսերին, փողերը ձեռքերին ցանքի և ուտելիքի համար հաց, չենք ասում գնելու, այլ մուրալու, շատ անգամ իսկ աղայի լկտութեան ամբարից ունայնաձեռն կը դառնային, մեր պ. ** ի դատապարտած աղան, Յովհաննէսեանց Ստեփաննոսը, իր ամբարների բերանը բացած 500 սոմարի չափ ցորեան փոխարինաբար կը բաժանէր իրեն դիմող գիւղական, մանաւանդ աղքատ դասուն. Կը զարմանաք, թէ ինչպէս մեր յօդուածագիրը, որ գաւառական թղթակցի սրբազան պաշտօնը ստանձնել է, չը կամեցաւ այս գովութեան արժանաւոր իրողութեան մասին լրագրութեան մէջ մի երկու խօսք ասել. Չենք կարող թոյլ տալ մեզ հաւատալու, թէ՝ նա ականատես կամ ականջալուր չէր եղած, թէ՝ քանի ջերմագին և գլխարաց մաղթանօք խեղճ գիւղականք կը հեռանար Յովհաննէսեանի ամբարից, ցորենի լիք մեշոկը ուսին, օրհնելով նրա կենդանեաց և ննջեցելոց հօրը պորտը.

Եթէ այսպիսի և սոցա նման իրողութիւններ աղաւաղվելով անհեթեթ ձև ու կերպարանք ստանան, որք բացի բարեգործ սրտերը ողորմասիրական գործերից յետս կասեցնելը, ոչինչ բանի չեն նպաստում, այսպիսի լուրերը, կրկնում ենք չեշտելով, եթէ չարունակվեն, անտարակոյս է, որ լրագրութեան վարկը շատով պիտի ընկնի, համարելով լրագրութիւնը նոյնպիսի ստախօսութեան, զրպարտանաց և քաութեան լաբիւրինթոս, ինչպիսի էին և են մնանում սրճարան անուանեալ տեղիքը *).

Ախալքալաքցի

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Կիրակի, նոյեմբերի 16-ին Արծրունու թատրոնում վրաց թատրոնական խումբը տուեց պ. Ցագարելիի մի նոր պիէսա «Մաթիկօ» վերնագրով. Պիէսան տեղական կեանքից է վեր առած, ինքն հեղինակը խաղում էր իր պիէսայի մէջ և ներկայացումն նրա օգտին էր տրվում. Հասարակութիւնը մեծ համակրութեամբ ընդունեց պիէսան.

—

Ներսիսեան դպրոցի հոգաբարձուների ընտրութիւնը կատարվեցաւ նոյեմբերի 16-ին. Դեռ հաստատապէս չենք կարող հաղորդել մեր ընթերցողներին նոր ընտրված հոգաբարձուների անունները, լսեցինք միայն, որ հին հոգաբարձուների մեծ մասը նորից ընտրվեցան, իսկ նորերից, ասում են ընտրվեցան իշխան Ամատունի, իշխան Կոնստանտին Բէհբութեան և Յովհաննէս Զիգլանեան.

—

«Голосъ» լրագիրը նուիրում է իր 312 համարի առաջնորդող յօդուածը գաւառական մամուլի ազատութեան խնդրին. «Մինչև որ աղմինիստրացիայի մէջ ապակենտրոնացում էր իրագործվում, ասում է ռուս թերթը, մինչև որ ամբողջ պետութեան մէջ մտցնվում էին քաղաքային և գաւառական ինքնավարութիւնները, մամուլի օրէնքները, հակառակ այդ ուղղութեանը, ստեղծում էին գրականական կենտրոնացում, յատկացնելով մայրաքաղաքի հրատարակութիւններին մի յայտնի ազատութիւն, որ և է բան ասելու, իսկ գաւառական մամուլը դատապարտված էր մնում լռութեանը».

—

Կենդանիների հովանաւորութեան ԹԻՖԼԻՍԻ ընկերութեան անդամները հրաւիրվում են ընկերութեան ընդհանուր ժողովի նոյեմբերի 20-ին, երեկոյեան $7\frac{1}{2}$ ժամին, գիւղատնտեսական ընկերութեան բնակարանը, Ալէքսանդրեան այգիում, Բարեատինսկայա փողոցի վրա. Խնդրվում է ընկերութեան անդամներից վճարել ընկերութեան գանձապահ Կասումովին իրանց անդամական վճարները:

—

Մեր գաւառական թղթակիցների դրութիւնը շատ անգամ ողբալի է լինում. Մեզ գրում են մի քանի գաւառական քաղաքներից, որ «Մշակի» թղթակիցները շատ տեղերում ենթարկվում են անարգանքների, վիրաւորանքների, սպառնալիքների, շատերը կորցնում են իրանց հասարակական պարապմունքներն ու պաշտօնները, իսկ գաւառական քաղաքներից մինում, մեր թղթակիցներից մինը, որ դիպել է մի քանի պարոնների նիւթական շահերին, ենթարկվեցաւ մինչև անգամ ծեծի փողոցի մէջ. Ամենից լաւ է, կրկնում ենք, որ մեր թղթակիցները բոլորովին չը ստորագրեն իրանց թղթակցութիւնները, ոչ իրանց իսկական ազգանուններով, ոչ կեղծեալ անուններով, շատ շատ տառերով կամ մի որ և է տառով. Այն ժամանակ լրագրութիւնը աւելի ոյժ կը ստանայ և սարսափ կը գցի այն մարդիկների վրա, որոնք զեղծումներ են գործում. Հարկաւոր է, որ թղթակիցը առաջին անգամ միայն յայտնի մեզ իր ազգանունը և ինչ տառով կը ստորագրի իր նամակները և այնուհետև այլ ևս հարկաւոր չէ յիշել ազգանունը խմբագրութեանը ուղղված նամակի մէջ.

—

Դարձեալ խնդրում ենք մեր այս տարվայ բաժանորդներին, որոնք պարտ են մնացել խմբագրութեանը, շուտով ուղարկել մեզ իրանց վրա ապառիկ մնացած փողերը.

—

Ով որ ցանկանում է «Մշակին» գրվել եկող 1881 թւի համար, խնդրում ենք նրանց շուտով գրվել.

—

*) Լրագրութիւնը մեղաւոր չէ, երբ անբարեխիղճ մարդիկ սխալ տեղեկութիւններ են հաղորդում, նա անկողմնապահ կերպով ուղղում է ամեն մի տպված զրպարտութիւն, երբ հակառակ կողմը կամենում է իրան արդարացնել.

Ծան. խմբ.